

Førstehjælp til dyr

Falck

Dyrenes Beskyttelse

Ved du, hvad du skal gøre, hvis du om et øjeblik står overfor et tilskadekommet eller alvorligt sygt dyr?

Rigtig hjælp redder liv og lindrer smerter

En hurtig og korrekt indsats kan være med til at redde liv, forhindre yderligere uheld samt bidrage til at lindre dyrets smerte.

Er dyret blevet påkørt og ligger på en offentlig vej, er følgende meget vigtigt:

Bevar roen – undgå panik

Advar andre trafikanter om, at der er en forhindring på vejen. Dette gøres evt. ved brug af bilens advarselstrekanter, ved at sende medpassagerer/ tililende i begge retninger ud ad vejen, eller ved hjælp af havariblinket på bilen.

Løb aldrig efter et såret dyr, da det kan blive opskræmt, så det under flugten pådrager sig yderligere skade.

Kontakt altid dyrlægen

Uanset hvor vellykket ens egen indsats ser ud til at være, bør du altid sørge for, at et tilskadekommet dyr bliver tilset af en dyrlæge. Der kan være tale om indre kvæstelser, som en ikke-fagmand har svært ved at se, samt risiko for infektion i forbindelse med overfladiske sår. Dyrenes Beskyttelse og Falck har indgået et samarbejde, hvorefter det er gratis for dig at tilkalde hjælp til syge og tilskadekomne, mindre, herreløse dyr.

Vær forberedt på, at ulykken kan ske

Studér derfor dette hæfte grundigt.

Se godt på tegningerne.

Læg hæftet i din førstehjælpskasse, eller i bilens handskerum.

Tag hæftet frem og følg det nøje, når ulykken er sket. Ulykker og alvorlige sygdomme opstår ofte uden for dyrlægerens normale konsultationstid. Du skal derfor på forhånd undersøge, hvor du kan få hjælp i en akut situation.

Spørg evt. en dyrlæge, nærmeste Falck- eller politistation til råds.

Når ulykken er sket

Er der ved ulykken sket personskade, ring da **112**. Er der tilskadekomne dyr, kontaktes Falck på tlf. **70 10 20 30**. På motorveje anvendes de gule nødtelefoner.

Grundregler i førstehjælp til dyr

BEVAR ROEN

Nærm dig dyret på en stille og rolig måde.

Forsøg at berolige dyret ved at tale kærligt til det.

Undgå at forværre skaden ved hårdhændet behandling.

Stands eventuelle blødninger ved at trykke et kompres (håndklæde, lommetørklæde), eller en tommelfinger direkte i såret.

Sørg for frie luftveje. Undersøg om dyret trækker vejret, hvis ikke – begynd straks genoplivning efter mund-til-snude-metoden (se side 4).

Lad dyrlægen afgøre, hvor alvorlig skaden er. *Forsøg aldrig i panik selv at aflive et tilskadekommet dyr.*

KUNSTIGT ÅNDEDRÆT EFTER MUND-TIL-SNUDE-METODEN

---

*(Kan lade sig gøre, hvis du føler dig
i stand til det)*

Skaf frie luftveje

Kontrollér, at det tilskadekomne dyrs mundhule og svælg er fri for fremmedlegemer.

Læg dyret på siden.

Læg dig på knæ ved siden af det tilskadekomne dyrs hoved.

Luk dyrets mund, og hold om kæben, så luften ikke forsvinder ud denne vej.

Foretag en dyb indånding og placér din mund over dyrets snude.

Blæs med vidt åben mund gennem dyrets næse.

Se om dyrets brystkasse hæver sig.

Vent til dyret selv har åndet ud. Foretag en ny indånding.

Foretag 4-6 indblæsninger i minuttet.

Har dyret ikke vist livstegn efter 10 minutters behandling, og kan du ikke føle eller høre hjerteslag, er det nytteløst at fortsætte.

Ved de fleste henvendelser til en dyrlæge om et sygt dyr vil du blive spurgt, om det har feber, om det trækker vejret normalt, om pulsen er normal, eller for hestes vedkommende om den sveder.

TEMPERATUR OG PULS

Temperatur

Temperatur måles med et almindeligt digitaltermometer, efter at det er nulstillet. Smør lidt vaseline, fedt eller smør på spidsen af termometeret og før det derefter ind i dyrets endetarm.

Temperaturen kan aflæses efter ca. 2 minutter.

Lad være med at prøve at tage temperatur, hvis dyret vægrer sig imod det.

Feber

Hunde og kattes normale temperatur er $38,5^{\circ}$ - $38,8^{\circ}$ C. For heste er det $37,5^{\circ}$ - $38,5^{\circ}$ C. Er temperaturen højere, har dyret feber.

Puls

Pulsen føles ved enten at lægge en finger på siden af dyrets brystkasse og tælle hjerteslagene, eller ved at føle på inder siden af låret, eller allerbedst i lysken, hvor pulsen tydeligt kan mærkes. Lad være med at prøve at tage puls, hvis dyret vægrer sig imod det.

Pulsfrekvens

Normal puls er for de fleste hunde 80-100 slag i minuttet – for mindre hunde og for katte 100-130 slag i minuttet.

Er pulsen højere kontaktes dyrlægen.

Åndedrætsfrekvens

Åndedrætsfrekvensen måles ved at tælle, hvor mange gange dyrets brystkasse hæver sig i minuttet.

Hunde trækker vejret ca. 15 gange i minuttet og katte ca. 25 gange i minuttet.

For at afgøre om et bevidstløst dyr trækker vejret, kan der holdes et hår hen foran dyrets næsebor. Hvis dyret ånder, vil håret tydeligt bevæge sig i takt med åndedrættet.

Førstehjælp ved forskellige former for uheld

CHOK

Kan forekomme i alle tilfælde af tilskadekomst.

Optræder især i forbindelse med forbrændinger, overfald og trafikulykker. Også hårdhændet behandling og uforsigtig transport af et tilskadekommet dyr kan fremkalde chok.

Symptomer på chok

Hurtig og svag puls, hurtig vejrtrækning. Dyret føles koldt og virker fjernt. Slimhinderne i øjnene og munden er blege og/eller grålige.

Behandling

Hold dyret i ro.

Undgå uro og støj.

Dæk dyret til med et tæppe, jakke eller lignende.

Det er livsvigtigt, at dyret kommer under behandling af en dyrlæge så hurtigt som muligt. Transporten skal foregå hurtigt, men varsomt.

BENBRUD, FORSTUVNING OG LEDSKADER

Det beskadigede ben vil være ømt og hævet, og dyret vil derfor undgå at støtte på det. Ved brud kan benet være bøjet i en unormal vinkel, eller hænge og dingle løst. Ved åbne benbrud kan knoglestumper stikke frem.

Skal hunde og katte med et brækket ben flytte sig, er dyret bedst tjent med selv at hoppe på tre ben frem for et forsøg på at lægge en skinne på benet. Skal et dyr med et brækket og dinglede ben lægges, forsøg da forsigtigt at understøtte det dinglede ben, mens dyret lægger sig.

Forsøg aldrig at rette et beskadiget ben ud, da det forværrer skaden.

Kontakt altid en dyrlæge.

Det kan være meget vanskeligt for en ikke-fagmand at konstatere, om der foreligger brud, en forstuvning eller et leddskred. Denne afgørelse skal altid overlades til en dyrlæge.

Forbindinger

Forbindinger må ikke anlægges så stramt, at blodløbet generes eller standses.

Brug hæfteplaster eller tape til at fastholde forbindingen.

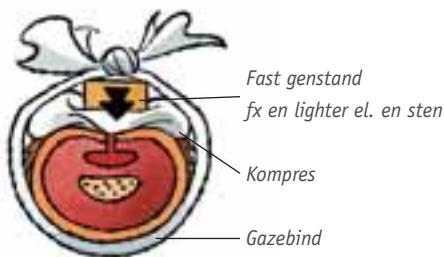
Anvend aldrig nogen former for elastik eller elastikbind.

Snittegning af blødende ben

Tryk for at standse blødning

UDVENDIGE BLØDNINGER

Der skelnes mellem to former for udvendige blødninger.

- Veneblødninger:** Blodet er mørkerødt og løber i en jævn strøm.
- Arterie(pulsåre)-blødninger:** Blodet er klart rødt og løber i en ujævn nærmest sprøjtende strøm.

Behandling

Tryk et (helst sterilt) kompres eller en tommelfinger direkte i såret, indtil blødningen er standset.

Anlæg derefter en forbindelse over såret, således at der øves et let tryk. Lad forbindingen ligge, indtil dyret er undersøgt af en dyrlæge.

I tilfælde af en meget kraftig vene- eller arterieblødning på et ben, kan der anlægges et knebelpres. *Må kun anvendes, hvis blødningen ikke kan standses ved et direkte tryk i såret.*

Knebelpresset laves ved at binde en strimmel stof, elastik eller lign. rundt om benet ovenover såret. Ved hjælp af en pind drejes bindet rundt, indtil det strammer så meget, at blodtilførslen til benet bliver afbrudt. Vent et øjeblik, og stram derefter yderligere til.

HUSK!

Knebelpresset skal løsnes hvert tiende minut, så der kan komme blod til det beskadigede område. Efter et minut strammes det atter til igen.

INDVENDIGE BLØDNINGER

Omfanget af indre blødninger kan ikke umiddelbart fastslås.

Der kan ses lidt blod fra næse, ører eller mund. Eventuelt kan der komme blod fra endetarm eller kønsåbning, men i mange tilfælde er der intet synligt blod.

Symptomer

Tydelige symptomer vil være, at slimhinderne i øjnene og på gummerne bliver blege og grå. Dyret får en hurtig og svag puls og en hurtig vejtrækning, ligesom det vil virke sløvt og fraværende.

Behandling

Hold dyret i ro.

Dæk dyret med et tæppe, jakke eller lignende.

Kontakt omgående en dyrlæge.

BRANDSÅR/SKOLDNING

Forbrændinger er forholdsvis sjældne, men skal behandles omgående og korrekt.

Behandling

Skyl straks det forbrændte område med rigelige mængder koldt vand.

Tilkald en dyrlæge.

Bliv ved med at sprøjte vand på – evt. ved hjælp af en haveslange – indtil dyrlægen når frem, eller transport er arrangeret.

Under transporten til dyrlægen medbringes en spand koldt vand, således at det forbrændte område til stadighed kan holdes afkølet.

ÆTSNINGER

Opstår ofte når dyr træder i ætsnatron (kaustisk soda) og lignende stoffer, eller hvis der spildes noget på dyret.

Behandling

Tilkald en dyrlæge.

Skyl med rigelige mængder koldt vand.

Under transporten til dyrlæge medbringes en spand koldt vand, således at det ætsede område til stadighed kan skylles.

SÅR, ALMENT

Behandling

Overfladiske sår behandles ved vask med en mild sæbevandsopløsning. Såret desinficeres herefter med en klorhexidinopløsning el. lign.

Ved dybere sår anlægges forbinding, hvorefter dyrlægen afgør den videre behandling.

Spørg dyrlægen til råds.

SÅR I POTERNE

En af de hyppigste skader på hunde og katte er sår i poterne, efter at de har skåret sig på glasskår etc. Ofte registrerer dyret ikke straks, at det har skåret sig, og skaden opdages derfor først, når dyret enten halter, slikker sig på poterne eller bløder.

Behandling

Såret vaskes med en mild sæbevandsopløsning, indtil al snavs og blod er fjernet. Derefter tørres poterne omhyggeligt.

Er der tale om dybe sår, bør dyrlægen kontaktes.

BIDSÅR

Selvom bidsår i første omgang ikke ser alvorlige ud, bør dyrlægen kontaktes.

Behandling

Klip hårene omkring såret væk, og vask med mild sæbevandsopløsning.

Dette vil være tilstrækkelig behandling, hvis såret er overfladisk, men hvis biddet er gået gennem huden, bør dyrlæge kontaktes, uanset hvor lille såret er.

Bidsår i og omkring øjnene skal altid behandles af en dyrlæge.

ØJENSKADER

Har et dyr beskadiget et øje, skal en dyrlæge omgående kontaktes.

Behandling

Mindre rifter kan bades med rent kogt koldt vand iblandet lidt salt (øjnebadevand). I tilfælde, hvor øjet er alvorligt beskadiget eller faldet frem fra øjenhulen, er hurtig dyrlægehjælp påkrævet.

Indtil dyret kan komme under dyrlægebehandling, skal øjet holdes fugtigt med en saltvandsopløsning bestående af en teskefuld køkkensalt opløst i en halv liter lunkent vand.

Hæld væsken over og i øjet med jævne mellemrum.

Forsøg aldrig selv at presse et fremfaldent øje på plads.

KRAMPER

Kramper hos dyr kan fremkaldes af mange årsager.

De mest almindelige årsager er epilepsi (specielt hos hunde), hedeslag, feber, hjertesygdomme, hjernebeskadigelser og sygdomme i hjerne/ rygmarv.

Anfaldene varer sjældent mere end 2-3 minutter.

Under et krampeanfald vil dyret ikke kunne kende ven fra fjende.

Nærm dig derfor dyret med største forsigtighed. Husk – et dyr dør ikke af kramper.

Behandling

Undgå så vidt muligt at flytte og/eller bære dyret under krampeanfaldene.

Undgå at dyret slår hovedet mod hårde genstande. Undgå at holde om dyret.

Kontakt omgående en dyrlæge.

HEDESLAG

Hedeslag ses især hos dyr, der efterlades i parkerede biler stående direkte i solen, samt hos ældre hunde, der overanstreges i varmt vejr.

Symptomer

Dyret halser voldsomt og gisper efter vejret. Undertiden indtræder bevidstløshed og kramper.

Behandling

Dyret anbringes et skyggefuldt sted, helst med god ventilation. I svære tilfælde må dyret nedkøles. Her kan f.eks. en have-slange eller en spand med koldt vand anvendes til at oversprøjte dyret med.

Undgå at dyret slår hovedet mod hårde genstande. Undgå at holde om dyret.

Dyret skal holdes i ro.

Såfremt der ikke i løbet af 5-10 minutter indtræder en bedring, skal dyrlæge kontaktes.

FORGIFTNINGER

Symptomer

Symptomerne på forgiftning er så forskellige, uanset hvilken forgiftning der er tale om, at generelle retningslinier ikke kan gives.

Behandling

Ved mistanke om, at dyret er blevet forgiftet, skal dyrlæge omgående kontaktes. Oplysninger fra pilleglas eller anden emballage vil kunne være til stor nytte for dyrlægen.

ELEKTRISK STØD

Kontroller at strømmen er afbrudt, inden du nærmer dig dyret. Tag stikket ud.

Skaf frie luftveje.

Giv om nødvendigt kunstigt åndedræt efter mund-til-snude-metoden (se side 4).

Se efter om dyret har fået brandsår.

Skyl om nødvendigt det forbrændte område med rigelige mængder koldt vand.

Kontakt en dyrlæge.

DRUKNING

Ved drukning kan der gives kunstigt åndedræt efter mund-til-snude-metoden (se side 4).

VILDE DYR

Betegner de dyrearter, der lever frit i naturen f.eks. ræve, harer, rådyr, kronhjorte, fasaner etc.

Ved alvorlige skader på vilde dyr, som f.eks. benbrud, er hurtig aflivning som regel nødvendig.

Grunden hertil er, at dyret lider mere skade/smerte ved, at mennesker forsøger at yde hjælp, end en aflivning gør. Kan dyret ikke blive fuldstændig rask, er det ikke i stand til at klare sig i naturen.

Advar andre trafikanter, således at der ikke sker yderligere skader.

Tilkald omgående hjælp fra nærmeste Falck- eller politistation. Der vil derfra blive sørget for nødvendig dyrlægehjælp/aflivning.

Forsøg aldrig selv at aflive dyret.

Bliv på afstand af det tilskadedkomne dyr.

Vær opmærksom på, at tilskadedkomne vilde dyr ofte "spiller døde", og at de meget pludseligt kan overgå fra "død" til "meget aktiv".

Er et større dyr – f.eks. en hjort – blevet påkørt og er flygtet fra stedet, kan en schweisshundefører tilkaldes til at opspore det sårede dyr.

Schweisshundeføreren kan tilkaldes via Falck på **70 10 20 30**. Ud for stedet for påkørslen bindes en streamer til en busk eller andet. Streamere til brug for markering af påkørselssteder er udgivet i et samarbejde mellem Dyrenes Beskyttelse, Falck, Danmarks Jægerforbund og Schweisshundekorpset og kan fås hos disse organisationer.

Generelt vedr. transport af tilskadekomne dyr

Undgå at flytte dyret mere end højst nødvendigt

Et tilskadekommet dyr vil selv indtage den mindst smertevoldende stilling.

Hvis dyret – til trods for sin skade – selv kan gå ind i en bil, bør du lade det gøre det.

Kan en hund eller kat ikke gå, skal den bæres med største forsigtighed. Den bedste måde at flytte et tilskadekommet dyr er ved at anvende en primitiv bære af en fast plade. På denne måde kan dyret flyttes med mindst mulig bevægelse af dyrets krop.

En primitiv bære fremstillet af f.eks. en spånplade kan også bruges.

Når dyret skal løftes op på et tæppe eller en bære, tages der fat med et solidt greb i nakkeskindet. Den anden hånd føres ind under dyrets bug.

I nogle situationer må du tage fat i nakke- og rygskind og forsigtigt trække dyret op på baren.

Mindre hunde og katte kan med forsigtighed rulles ind i et tæppe. Katte kan også med fordel anbringes i et pudevår.

Hvordan nærmer man sig et sygt dyr?

Du skal gå hen til et tilskadekommet eller sygt dyr med største forsigtighed og prøve at berolige det, ved at tale kærligt til det. Tilskadekomne og syge hunde bider, mens katte både bider og kradser.

Et dyr, der har smerter eller er bange, vil ofte prøve at forsvare sig, når nogen nærmer sig. Du skal derfor være opmærksom på, at hunde og katte, som du ellers kender godt, kan finde på at bide dig.

Ved bid – kontakt straks din læge.

Anlægning af snudesnor på hunde

Hvis det er muligt og forsvarligt, er det klogt at give større hunde en slynge eller anlægge et dobbelt halvstik om snuden, for at sikre sig, at ingen bliver bidt, når dyret skal flyttes eller løftes.

Hvis der er tale om en fjendtlig hund, skal der altid anvendes en slynge eller lægges et dobbelt halvstik om snuden.

Til dette formål anvendes et stykke flagsnor, gazebind, en strimmel stof eller et bælte. Stykket skal være ca. 1 meter langt.

De løse ender anbringes under kæben. Træk i enderne indtil båndet ligger fast om snuden uden at stramme. Bind enderne fast i en sløjfe bag hundens ører.

Vær opmærksom på, at snudesnoren ikke strammer så meget, at hundens vejrtrækning generes. Dette er specielt vigtigt for racer med korte snuder (f.eks. boxere). Hvis hunden får åndedrætsbesvær, løsnes snoren en smule. Under alle omstændigheder skal den fjernes, så snart det er muligt og forsvarligt.

Grundregler

- Sørg for at advare andre trafikanter, hvis uheldet har fundet sted på en offentlig vej.
- Tilkald omgående hjælp ved at ringe til Falck på tlf. **70 10 20 30**. Ifølge aftale mellem Dyrenes Beskyttelse og Falck er det gratis at rekvirere hjælp til syge og tilskadekomne, mindre, herreløse dyr på denne måde.
- Al hårdhændet behandling og transport kan forværre dyrets tilstand og øge risikoen for chok. Tal hele tiden roligt og kærligt til dyret.
- **BEVAR ROEN!**

Hvis du vil vide mere

Falck har et særligt abonnement for mindre kæledyr, som er syge og skal køres til og fra dyrlæge, dyreklinik eller dyrehospital ifølge forudgående aftale. Der ydes hjemkørsel af abonnenten efter eventuel indlæggelse eller aflivning af kæledyret. Hvis du vil vide mere om abonnementet til mindre kæledyr, kan du kontakte Falck på telefon 70 10 20 31.

Dyrenes Beskyttelse drives for private midler og har 15 vildtplejestationer i hele landet, der tager sig af over 1.500 nødstedte dyr hvert år. Du kan støtte Dyrenes Beskyttelses arbejde ved at ringe på telefon 3328 7000 eller gå ind på www.dyrenes-beskyttelse.dk

Vil du vide mere om førstehjælp til dyr? Se www.dyrenes-beskyttelse.dk

Falck

Dyrenes Beskyttelse

Alhambravej 15 • 1826 Frederiksberg C
tlf. 3328 7000 • fax 3325 1460
e-mail: db@dyrenes-beskyttelse.dk
www.dyrenes-beskyttelse.dk